

וישב ח"כ

"מחצית השקל" - כפי הסכום שנפל לכל אחד מהאחים - הוא כנגד מכירת יוסף כפי שהיא מצד אחי יוסף, שהוא ענין בלתי רצוי. ופדיון בכור - בחמש שקלים כפי הסכום שמכרו את יוסף - הוא כנגד המכירה כפי שהיא מצד הקב"ה, שהו"ע רצוי שעל ידה באה הגאולה.

בירושלמי איתא: "לפי שמכרו את בכורה של רחל בעשרים כסף יהי' כל אחד פודה את בנו בכורו בעשרים כסף (שהן חמש שקלים) כו' ולפי כו' ונפל לכל אחד ואחד מהם טבעה לפיכך יהי' כל אחד מהם נותן שקלו טבעה (שתי כסף - מחצית השקל)".

וצריך להבין דלכאורה בשלמא מחצית השקל הוא "כופר לנפש", אך מהו השייכות בין פדיון בכור, שהוא ענין של קדושה, למכירת יוסף?

והביאור: במכירת יוסף היו ב' ענינים: (א) מצד אחי יוסף הי' זה ענין של גלות וירידה ליוסף, ולכפר על זה מביאים מחצית השקל, שהוא כנגד החלק שקיבל כל אחד מדמי המכירה, זאת אומרת שמחצית השקל קשור להמכירה כמו שהיא מצד אחי. (ב) אך מצד הקב"ה הי' במכירה גופא ענין של גאולה, וכמבואר בזהר שע"י שיוסף נמכר לאחיו הי' משועבד להם, ואח"כ שלט יוסף במצרים, וא"כ ישראל שלטו בכל מצרים, ועל ידי זה באה הגאולה. ונמצא שהגאולה היתה יכולה להיות רק משום שאחי יוסף מכרו את יוסף, וא"כ מצד הקב"ה הרי המכירה היה ענין טוב, וכנגד מכירת יוסף כפי שהוא מצד הקב"ה פודים את הבכור, שהו"ע שהבכור קדוש ומשועבד לה' (כמו שעל ידי המכירה נעשה יוסף משועבד לבני ישראל).

והנה, אף שרק תשעה אחים השתתפו במכירה, מ"מ נאמר שקיבל כל אחד טבעה (חלק עשירי מעשרים כסף), כי כוללים בחשבון את ראובן (מפני שלאחר המכירה "שמע ראובן ושתק"), או מפני שכוללים את יוסף (כי במעשיו גרם שאחיו ישנאוהו). והביאור בזה: ע"י שהמכירה הי' על ידי עשרה הי' לזה כח הציבור, שלכן נעשה יוסף משועבד לאחיו, ועי"ז נתבטלה הגלות. אך ענין הציבור הי' רק בהעלם, ובגלוי היו רק תשעה, מפני שאילו הי' המכירה בגילוי ע"י עשרה לא הי' יכול להיות שעבוד מצרים. והתיקון לגלות הוא ע"י גילוי כח הציבור, שלכן קנו קרבנות ציבור ממחצית השקל, וכל אחד נתן רק מחצית שקל, שזהו רמז שצריך להשתתף עם אחרים.

וההוראה: מזה שראובן לא עזב את אחיו גם לאחר החטא ישנה הוראה עד כמה צריך להשתדל ולקרר גם את אלו שנראה שרחוקים מעבודת ה'. ומזה שכוללים את יוסף במספר עשרה ישנה הוראה שגם כשחברו חוטא כנגדו לא יכעוס אלא ידון אותו לכף זכות, כי יודע שעל הניזק כבר נגזר מן השמים, וע"י הרגש האהבה מתבטלת ההיזק.